

Kruununprinsessan uudet vaatteet

Ruotsin kuningashuone tiedotti hiljattain, että kruununprinsessa Victoria tulee aloittamaan syksyllä 2024 upseerikoulutuksen. Kruununprinsessan sanotaan näin yhtäältä valmistautuvan tulevaan rooliinsa valtionpäänä ja toisaalta täydentävän aikaisempaa sotilaallista koulutustaan (Kungahuset 2024). Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun ja puolustusvoimien järjestämä niin sanottu erityinen upseerikoulutus on 20–25 kuukautta kestävä kokonaisuus, joka on suunnattu akateemisen tutkinnon jo suorittaneille Ruotsin kansalaisille.

Ruotsin kuningas toimii ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajana ja on Ruotsin puolustusvoimien ylin edustaja. Ruotsin kuninkaalla ei kuitenkaan ole muodollisia valtaoikeuksia, vaan hänen roolinsa on pääasiassa seremoniallinen. Kruununprinsessan koulutuksen taustalla onkin kansallista ja kansainvälistä imagopolitiikkaa sekä Ruotsin vientiteollisuuteen liittyviä merkittäviä intressejä.

Asukasmäärään suhteutettuna Ruotsi on yksi maailman suurimmista asevejistä. Vuonna 2023 Ruotsi vei sotatarvikkeita yli 1,5 miljardilla eurolla (18 miljardia kruunua). Kasvua vuoteen 2022 verrattuna oli noin 18 prosenttia (ISP 2024). Ruotsin Nato-jäsenyyden odotetaan tuovan merkittäviä uusia tilauksia maan aseteollisuudelle, ja esimerkiksi Saabin osakkeiden hinta onkin kolminkertaistunut helmikuun 2022 ja maaliskuun 2024 välillä (Hivert 2024).

Wayne Stephen Coetzeen, Sebastian Larssonin ja Joakim Berndtssonin (2023) mukaan Ruotsin ase- ja puolustusteollisuus on onnistunut hyödyntämään menestyksekkäästi Ruotsin kansallista imagoa vastuullisena ja rauhanomaisena toimijana. Yksinkertaistettuna aseteollisuuden viesti on: jos ja kun aseita on hankittava, tehkää se ”vastuulliselta Ruotsilta”.

Kruununprinsessan tuleva koulutus onkin asetettava tähän laajempaan ulko- ja turvallisuuspoliittiseen kontekstiin. Kansakunnan seuratuimman naisen upseerikoulutus viestii uudenlaisesta Ruotsista, joka valmistautuu päättäväisesti puolustamaan ”ruotsalaisia” vapauden ja edistyskäsityksen arvoja. Puolustuspoliittisten suunnanvetojen ja vienninedistämisen ohella kuningashuone osallistuu näin Ruotsin ulkopolitiikan uudelleenbrändäykseen. Feministisen ulkopolitiikan edelläkävijänä aikaisemmin ratsastanut Ruotsi teki täyskäännöksen vuoden 2022 hallitusohjelmassaan. Uuden linjauksen mukaan sukupuolten tasa-arvo tulisi yhä olemaan Ruotsille keskeinen teema, mutta feministisen ulkopolitiikan aikakausi olisi lopussa.

Näin onkin tapahtunut. Vaikka voidaan kriittisesti tarkastella, minkälaista tasa-arvoa Ruotsin feministinen ulkopolitiikka oikeastaan ajoi (esim. Nylund ym. 2023), Ruotsin nykyinen ulkopolitiikka on kaukana feminismistä. Feminismin tavoitteena on kaikkien sukupuolten yhtäläisten oikeuksien ja mahdollisuuksien edistäminen yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Naisten määrän muodollisen lisäämisen sijaan aidosti feministisen ulkopolitiikan tulisi ravisella sellaisia ulkopolitiikan ja diplomatian käytäntöjä, jotka tuottavat ja toisintavat epäoikeudenmukaisuutta ja syrjintää.

Asevientä on mahdotonta perustella feministisillä argumenteilla, vaikka teollisuudenhaara siihen aktiivisesti pyrkiikin. Ruotsalaiset rauhanjärjestöt ovat nostaneet ristiriidan esille jo feministisen ulkopolitiikan aikakaudella, mutta samalla korostaneet jatkuvan dialogin tärkeyttä hallituksen ja rauhanjärjestöjen välillä.

Sittemmin dialogin mahdollisuudet on katkaistu. Strategisesti jouluaaton aattona 2023 Ruotsin hallitus ilmoitti lopettavansa lähes satavuotisen perinteen, jonka mukaisesti rauhanjärjestöjen työtä on rahoitettu hallituskoalition kokoonpanosta riippumatta (Fröjmark ym. 2024). Suomi seurasi huhtikuussa 2024 Ruotsin mallia ja ilmoitti lopettavansa suomalaisen rauhanjärjestöjen rahoituksen seuraavan vuoden alusta (Kangas 2024). Vain kuukautta myöhemmin tiedotettiin ulkoministeriön kansalaisjärjestöille myöntämien valtionavustusten lakkauttamisesta. Tällä avustuksella on tuettu järjestöjen Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin liittyvää toimintaa (Aaltonen 2024). Onkin merkittäviä, miksi kummassakin maassa on tehty täyskäännös suhteessa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan ja rauhantyön tukemiseen.

Kansalaisyhteiskunnassa päätöksiä on kritisoitu laajasti sekä Suomessa että Ruotsissa. Suomen YK-liiton toiminnanjohtaja Helena Laukon mukaan maan hallitus ei näytä haluavan ”resursoida toimintaa, joka nostaa ikäviä asioita pöydälle” (Pelli 2024), kun Ruotsin järjestöjen 21 toimijaa arvioivat, että ”kyse tuskin on rahasta vaan jostain muusta” (Fröjmark ym. 2024). Samaan aikaan myös erilaiset uudemmat toimijaryhmät ovat organisoituneet ja ilmaisseet tyytymättömyyttään toteutettavaan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Maailmalla laajenneet opiskelijaprotestit ovat käynnistyneet loppukevällä 2024 myös Suomen ja Ruotsin yliopistokaupungeissa. Protesteilla herätellään yliopistoyhteisöä kyseenalaistamaan ristiriitaisia linjauksia venäläisten ja israelilaisten akateemisten toimijoiden suhteen; kun vuorovaikutus edellisten kanssa on kategorisesti kielletty, vastaavaa linjausta ei ole tehty kansanmurhaa Gazassa toteuttavaa Israelia koskien.

Ruotsin maaperällä on kuohunut myös muutoin. Keväällä vellone keskustelu Israelin edustajan osallistumisesta Euroviisuihin Malmössä ja protestiliikehdintä niin viisujen osallistujien toimesta kuin viisujen ulkopuolella on osaltaan muistuttamassa siitä, että kaksoisstandardeja ei niellä kyseenalaistamatta. Malmön kaupunki joutui kiusallisen kohun keskelle, kun Folkets Park -puistoon sijoitetun Euroviisukylän välittömässä läheisyydessä olevan laillisen graffitiseinän Palestiinaa tukevat graffitit maalattiin peittoon (*Dagens Nyheter* 2024). Kaupunki vetosi virheeseen ja pyysi nopeasti toimintaansa anteeksi (SVT 2024). Tapaus herätti keskustelua sananvapauden tasapuolisesta toteutumisesta, kun samalla Koranin polttaminen julkisessa kaupunkitilassa on sallittu juuri sananvapauteen vedoten.

Tässä tuplanumerossa julkaistuja artikkeleita ja keskustelupuheenvuoroja yhdistävät teemaattisesti kansainvälispoliittiset kriisit, niihin liittyvä päätöksenteko sekä kriisitilanteista oppiminen. Numeron avaavassa artikkelissaan ”Globaali terveysturvallisuus: Käsitteen moinaisuus, kiistanalaisuus ja vaihtoehtoiset lähestymistavat” Maisa Borg tarkastelee terveysturvallisuuden käsitettä ja sen teoretisointia. Terveiden näkeminen turvallisuuskysymyksenä nousi julkiseen keskusteluun ja tietoisuuteen erityisesti koronapandemian myötä, mutta aihepiiri on valtavirtaistunut jo 2000-luvulla. Artikkelissaan Borg esittelee terveysturvallisuuden käsitteen taustoja, erilaisia määritelmiä ja näiden teoreettisia lähtökohtia. Käytyään läpi käsitteelle ja sitä edistäneille toimijoille annettua kritiikkiä Borg pohtii myös vaihtoehtoisia lähestymistapoja ja määritelmiä terveyden ja turvallisuuden risteävyyksien tarkasteluun. Kuten Borg toteaa, tarve tarkastella näitä kytköksiä niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla

tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa – esimerkiksi siksi, että seuraava globaalin pandemian aiheuttama kriisi on todennäköisesti jo nurkan takana.

Artikkelissa ”Kriisinhallinnan vaikuttavuuden arviointi toimintana Suomessa” Johanna Hakanen ja Jyrki Ruohomäki paneutuvat vaikuttavuuden käsitteeseen ja mitattavuuteen osana kriisinhallintaa. Käyttäen aineistonaan selvityksiä, jotka on laadittu Suomen osallistumisesta Afganistanin kriisinhallintaoperaatioihin, kirjoittajat tarkastelevat vaikuttavuuden ja siihen liitettyjen tavoitteiden käsitteellistämistä ja käyttämistä Suomessa. Hakasen ja Ruohomäen analyysi osoittaa, että suomalaisen kriisinhallinnan vaikuttavuuden arvioinnissa on vielä paljon kehitettävää. Kontekstin huomioon ottaen tarvittaisiin arviointitapoja, joissa arvioitavat tavoitteet ja arviointiprosessi toimisivat samalla hierarkian tasolla. Lisäksi kirjoittajat korostavat, että Suomen kriisinhallintaosallistumisen tavoitteet tulisi itsessään tehdä läpinäkyvimmiksi.

Ulkopoliittinen päätöksenteko on usein liitoksissa kriiseihin ja niihin reagoitiin. Katsausartikkelissaan ”Pieni, miehin ja sosiaalidemokraattinen: Suomen ulkopoliittikan eliitti 2000–2023” Johanna Ketola tarkastelee ulkopoliittisen vallan määrällistä jakautumista yhtäältä miesten ja naisten ja toisaalta poliittisten puolueiden välillä 2000-luvun Suomessa. Ulkopoliitikalle keskeisten instituutioiden – tasavallan presidentin, ulkoministerin ja ulkoasiainvaliokunnan – analyysi osoittaa, että ulkopoliittikan keskeisissä tehtävissä ulkopoliittisen vallan käytölle on ollut eniten mahdollisuuksia sosiaalidemokraateilla ja toiseksi kokoomuksella. Lisäksi miehillä on ollut naisia enemmän mahdollisuuksia ulkopoliittisen vallan käyttöön. Ketola toteaaakin, että lopullinen sukupuolten tasa-arvo on suomalaisen ulkopoliittikan instituutioissa yhä saavuttamatta, vaikka Suomi usein mielletäänkin kansainvälisillä areenoilla tasa-arvoa edistävänä toimijana.

Paitsi julkisessa keskustelussa, myös tutkijoiden piirissä Israelin toiminta Gazassa ja laajemmin suhteessa Palestiinaan on herättänyt tiukkasanaista debattia. Tässä numerossa siihen osallistuvat Mikko Joronen ja Antti Tarvainen, joiden teksti ”Kolonialismin haunologiasta Palestiinassa” peräänkuuluttaa akateemiseen tutkimukseen tukeutuvan kriittisen argumentaation tärkeyttä kiistanalaisten aiheiden tarkastelussa. Jorosen ja Tarvaisen tekstin pohdinnat kumpuavat André Swanströmin *politiikasta.fi*-alustalla julkaistusta tekstistä. Keskustelutekstissään Joronen ja Tarvainen varoittavat luomasta helppoja vastakkainasetteluja tutkimusperustaisessa keskustelussa. Tekstinsä lopuksi he pohtivat Israelin ja palestiinalaisten oikeudenmukaista suhdetta tutkimukseen pohjautuvan, ei-lineaarisen tulevaisuushorisontin näkökulmasta.

André Swanström vastaa tekstissään ”Aktivismia vai akateemista tutkimusta?” Jorosen ja Tarvaisen kritiikkiin. Hän peräänkuuluttaa historiallisen, pitkän aikavälin, perspektiivin omaksumista ja historiallisten prosessien sekä historioitsijoiden hallitsemien menetelmien merkitystä Israel/Palestiina-keskustelussa. Hänen mukaansa kolonialismi ei missään muodossa sovellu Israelin ja palestiinalaisten välisten suhteiden tarkasteluun. Swanström painottaakin *longue durée* -perspektiiviä tämän suhteen ymmärtämisessä. Tekstissään hän toteaa israelilaisten kokevan kolonialismiviitteet antisemitistisenä ja Israelin valtion legitimitietin kiistävänä tulokulmana. Lopuksi Swanström esittää, että asuttajakolonialismiin kiinnittyvä akateeminen tutkimus edistää israelilaisten epäinhimillistämistä.

Keskusteluosion loppuksi Mikko Joronen ja Antti Tarvainen vastaavat Swanströmille tekstillään ”Asuttajakolonialismi Palestiinassa: Oikeutuspuheesta kriittiseen tutkimukseen”. He kyseenalaistavat ajatuksen, että jokin tietty menetelmä tai tieteenala omaisi tietämisen auktoriteetin suhteessa tutkimusaiheeseen. He painottavat asiakeskeisen argumentaation tärkeyttä sekä historian poliittisen käytön tarkkaa analyysia. Joronen ja Tarvainen argumentoivat sen puolesta, että yhteiskunnallisesti ajankohtaisiin ilmiöihin tarttuvalla tutkijalla on vastuu tarjota keskusteluun tutkimuspohjaisia näkökulmia.

Kriittinen, asialähtöinen keskustelu on olennainen osa tieteellistä työtä ja akateemista tutkimusta. Tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluu itseäänkorjaavuus, kumulatiivisuus ja kriittisyys. Laajaa yhteiskunnallista keskustelua herättävät aiheet tuovat kysymykset tieteestä ja tieteellisestä tiedosta vahvoina esiin. Yrjö Hailan (2006, 236) mukaan ”tiede on tavallaan ’ortogonaalisella’ akselilla tiedon ulottuvuuksiin nähden: se koettaa hankkia tietoa tosiasioista [tapahtumakuluista] ja määritellä näille mielekkään tulkintakehyksen samassa, moninaisesti käytäntöihin sitoutuneessa prosessissa”.

Hailan ajatusten mukaisesti tutkijan tehtäväksi tulee hahmottaa ”tietyntyypisten tilanteiden mahdollisuuksien avaruutta ja jäsentää tekijöitä, joiden vaikutuksesta erilaisten kehityskulkujen todennäköisyydet eriytyvät” (ma., 238). Karkeasti sanottuna varman tiedon ja totuuden sijasta tutkija kartoittaaakin yhtäältä kehityskulkuja, jotka ovat tuoneet meidät nykyiseen tilanteeseen ja toisaalta hahmottelee minkälaisia mahdollisuuksien avaruuksia tämä ymmärrys eteen luo. Haila luonnehtii lähestymistapaa kompleksisten systeemien tutkimuksen heuristiikaksi, jonka voidaan ajatella sopivan lähtökohdaksi valtaosassa yhteiskuntatieteellistä tutkimusta.

Sen sijaan, että sulkisimme joitakin käsittelytapoja kategorisesti pois, kuuluu tieteellisen keskustelun luonteeseen, että tietämisen ehdoista, perusteista ja rajoitteista keskustellaan asiakeskeisesti, tutkimusperustaiseen näyttöön nojaten ja sitä kriittisesti reflektoiden. Juuri tähän liittyy tieteellisen tiedon kumulatiivinen, mutta myös omat rajansa ja rajoitteensa tunnistava, luonne. Samalla on varottava ontologista tai moraalirelativismia, jossa se, mikä on oikein tai väärin, on riippuvaista valitusta näkökulmasta. Tässä mielessä tieteellinen tutkimus voi olla vahvan normatiivista. Rauhan- ja konfliktitutkimuksen perinteessä, kuten Johan Galtungin perintö meitä edelleen muistuttaa, sen jopa tulee olla normatiivista. Galtungin (1969, 186) mukaan rauhantutkimuksen ytimessä on edistää rauhaa, olla tutkimusta kohti rauhaa. Tämä vaatii moniäänistä, tieteelliseen argumentointiin perustuvaa keskustelua eri lähestymistapojen mahdollisuuksista ja edellytyksistä tukea rauhanomaista kehitystä.

Pohjoismaisen rauhantutkimuksen pioneerina tunnettu Johan Galtung menehtyi 93-vuotiaana helmikuussa 2024. Unto Vesan muistokirjoitus esittelee Galtungin erittäin laajaa, yli kuusi vuosikymmentä kattavaa tuotantoa ja sen taustoja. Uransa aikana Galtung kehitti rauhantutkimuksen ja laajemmin yhteiskuntatieteiden keskeisiä käsitteitä, kuten positiivisen ja negatiivisen rauhan sekä rakenteellisen väkivallan. Galtungin vertaansa vailla oleva panos onnistui yhdistämään teorian ja käytännön, korostaen samalla monitieteisyyden ja kansainvälisyyden merkitystä konfliktien ratkaisemisessa ja rauhan edistämisessä, Vesa toteaa.

Tämä numero sisältää lisäksi kaksi *lectio praecursoria* -esitelmiin perustuvaa tekstiä ja kaksi kirja-arviota. Kahta edellistä leimaa yhtäältä olemassa olevan todellisuuden kuvaileminen ja toisaalta uudelleenkuvittelemisen mahdollisuuksien kartoittaminen. Ihntaek Hwang tarkastelee Tampereen yliopistossa joulukuussa 2023 tarkastettuun väitöskirjaansa perustuvassa tekstissä ”Turvallisuuden uudelleenkuvittelemistä kehon kautta: Etelä-Korean aseistakieltäytyjät” kansallista turvallisuutta sosiaalisena imaginäärinä. Hwang näkee Etelä-Korean aseistakieltäytyjät ”esteettisinä subjekteina”, jotka kyseenalaistavat vallitsevia turvallisuuskäsityksiä ja tuovat esille mahdollisuuksia kuvitella turvallisuutta uudelleen esimerkiksi kehollisuuden kautta. Hwangin mukaan ilmastonmuutoksen ja pandemian värittämissä globaalien epävarmuuden tilassa on välttämätöntä löytää uudelleenkuvittelemisen strategioita ja keinoja elämän tarjoamien mahdollisuuksien kartoittamiseen.

Iuliia Gataulinan väitöskirja *De/re/composing authoritarian-neoliberal assemblages. Ethnography of Russian universities and beyond* tarkastettiin Tampereen yliopistossa tammikuussa 2024. Gataulinan väitöskirjan tavoitteina oli tarjota länsimaiden ja globaalien pohjoisten ulkopuolinen epistemologinen lähtökohta uusliberalismin muotojen ja toimintatapojen teoretisointiin. Tämä tapahtuu hahmottelemalla sommitelmia (engl. *assemblage*), jotka syntyvät uusliberalismin ja uusimperialistisen hallinnan kohtaamisista Venäjän yliopistoissa, ja pohtimalla yhteiskunnallisen mahdollisuuden muutoksia erilaisten uudelleenjärjestelyiden kautta. Gataulinan mukaan sommitelmien hallintapyrkimyksistä huolimatta niissä syntyy aina yhä uusia mahdollisuuksia hallinnan horjuttamiseen ja uudelleenjärjestämiseen.

Kirja-arviossaan ”Kuvien monimerkityksellisyydestä maailmanrauhaan?” Aapo Jumppanen arvioi Rasmus Bellmerin ja Frank Möllerin (2023) teoksen *Peace, complexity, visuality – Ambiguities in peace and conflict* todeten sen kattavaksi, joskin myös lukijaltaan paljon vaativaksi johdannoksi sodan ja rauhan visuaaliseen maailmaan. Kuvia sodasta ja kärsimyksestä on julkaistu viime aikoina erityisen paljon Gazaan liittyen. Kirja-arviossa ”Gaza: Arkea palestiinalaisäidin silmin ja sotaa norjalaisten lääkäreiden todistamana” Anitta Kynsilehto rohkaisee lukijaa tarttumaan kahteen Gazan jo lähes kaksi vuosikymmentä kestänyttä saartoa taustoittavaan teokseen: Laila El-Haddadin (2012) *Gazamom*-kirjaan ja Mads Gilbertin ja Erik Fossen (2010) suomennettuun teokseen *Silminäkijänä Gazassa*. Aikalaiskertomukset toimivat Kynsilehdon mukaan erinomaisena taustoitukseksi käynnissä olevan kansainvälisen ja kansainvälisen yhteisön kaksoisstandardien kontekstualisoimiseen.

Loppukesästä, 16.–17. elokuuta 2024, rauhantutkijoilla ja -aktivisteilla on mahdollisuus kokoontua yhteen Uudessakaupungissa. Tapahtuma järjestetään nyt toista kertaa ja ohjelmassa on kriittisiä, mutta myös tulevaisuuteen luotaavia puheenvuoroja ja keskusteluja kesäisesä merenrantakaupungissa. Tapahtuman yhteydessä julkaistaan myös feministisen kansainvälisen politiikan ja militarismin tutkimuksen keskeisen hahmon Cynthia Enloen syksyllä 2023 ilmestyneen teoksen *Twelve feminist lessons of war* tuore suomennos. Suomentajana on osuvasti toiminut Eva Isaksson, joka toimitti aikanaan Suomen Rauhanliiton ja International Peace Bureauin Siuntiossa vuonna 1987 järjestämän symposiumin aineiston kokoelmaksi *Nainen ja sotailaitos* (1988). Vaikuttavassa kirjoittajajoukossa mukana on myös Cynthia Enloe,

jonka tutkimus ja huomiot pysyvät valitettavan ajankohtaisina nykyisessä kriisien ja jakolin-
jojen värittämässä todellisuudessa.

Turussa ja Tampereella 30.5.2024

Leena Vastapuu, Anitta Kynsilehto ja Eeva Puumala

Lähteet

- Aaltonen, Joonas (2024): ”Ulkoministeriö leikkaamassa tuet Martti Ahtisaaren ja Elisabeth Rehnin perustamilta järjestöiltä”. *Helsingin Sanomat*, 22.5.2024. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010444251.html&csa=D&source=docs&cust=1716889565219283&cusg=AOvVaw0Ao1iWBbDkS2t9C3WDz8zD>, 30.5.2024.
- Coetzee, Wayne Stephen, Sebastian Larsson & Joakim Berndtsson (2024): ”Branding ‘progressive’ security: The case of Sweden”. *Cooperation and Conflict*, 59(1), 86–106.
- Dagens Nyheter* (2024): ”Malmö sanerade politisk graffiti om Gaza: ‘Oerhört olyckligt’”. *Dagens Nyheter*, 7.5.2024. <https://www.dn.se/kultur/malmo-sanerade-politisk-graffiti-om-gaza-oerhort-olyckligt/>, 30.5.2024.
- Fröjmark, Henrik, Louise Lindfors, Brian Kelly, Anna Stenvinkel, Martin Nihlgård, Rikard Rudolfsson, Alexander Clemenson, Petra Tötterman Andorff, Catalina Rodriguez Näsman, Anna Sundström, Anna Wester, Paul Carlsson, Anette Uddqvist, Andreas Stefansson, Kristina Jelmin, Annelie Börjesson, Jan Strömdahl, Susannah Sjöberg, Johanna Eliasson, Jenny Jansson Pearce & Mattias Brunander (2024): ”Vad har ni emot oss som jobbar för fred? 21 organisationer: Det kan knappast vara pengarna det handlar om för regeringen”. *Aftonbladet*, 4.2.2024. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/dwXoQq/21-organisationer-vad-har-regeringen-emot-oss-som-jobbar-for-fred>, 16.5.2024.
- Galtung, Johan (1969): ”Violence, peace, and peace research”. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191.
- Haila, Yrjö (2006): ”Foucault ja tieteellisen tiedon ulottuvuudet”. *Tiede & edistys*, 31(3). DOI: 10.51809/te.104856.
- Hivert, Anne-Françoise (2024): ”Sweden’s arms industry is scaling up”. *Le Monde*, 20.3.2024. https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2024/03/20/sweden-s-arms-industry-has-gone-from-strength-to-strength_6638500_19.html, 16.5.2024.
- Isaksson, Eva (toim.) (1988): *Nainen ja sotalaiset*. Suomen rauhanliiton ja International Peace Bureauun järjestämän, Siuntiossa 22.-25.1.1987 pidetyn symposiumin aineisto. Helsinki: Suomen rauhanliitto.
- ISP (2024): Den svenska krigsmaterielexporten 2023. Pressmeddelanden, 4.3.2024. Inspektionen för strategiska produkter. <https://isp.se/nyheter/pressmeddelande-den-svenska-krigsmaterielexporten-2023/>, 16.5.2024.
- Kangas, Laura (2024): ”Valtioneuvosto lakkauttaa rauhanjärjestöjen avustukset”. *Yle*, 26.4.2024. <https://yle.fi/a/74-20085974>, 16.5.2024.
- Kungahuset (2024): H.K.H. Kronprinsessan fördjupar sin militära utbildning. Pressmeddelanden, 25.4.2024. Kungahuset. <https://www.kungahuset.se/arkiv/pressmeddelanden/2024-04-25-h.k.h.-kronprinsessan-fordjupar-sin-militara-utbildning>, 16.5.2024.
- Nylund, Mia-Lie, Sandra Håkansson & Elin Bjarnegård (2023): ”The transformative potential of feminist foreign policy: The case of Sweden”. *Journal of Women, Politics & Policy*, 44(3), 257–273.
- Pelli, Petja (2024): ”Varmasti tästä nousee keskustelua Naton piirissä’ –Järjestöt järkyttyivät hallituksen uusimmasta leikkauksesta”. *Helsingin Sanomat*, 22.5.2024. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010446057.html>, 30.5.2024.
- SVT (2024): ”Här rensar Malmö bort politisk graffiti inför Eurovision: ‘Olycklig miss’”. *SVT Nyheter*, 7.5.2024. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/har-rensar-malmo-bort-politisk-graffiti-infor-eurovision-olycklig-miss>, 16.5.2024.